

disse nokså motstridende behov på en forbilledlig måte, og Myhrer har i sin bok utmerket videreført denne tradisjonen.

Som allerede nevnt skriver Myhrer i forordet at han i hovedsak har gjennomført en teknisk revisjon av verket fra 2000. Det er etter mitt syn naturlig at man ved revisjon av et så omfattende verk på et område preget av sterk rettsutvikling konsentrerer seg om ny lovgivning og rettspraksis, og at juridisk teori vies tilsvarende mindre oppmerksomhet. Jeg synes likevel at Myhrer her kunne gått noe kraftigere til verks. Således har han flere steder latt bli stående henvisninger til og referater fra litteratur som nok har mindre interesse nå enn før. Omvendt synes jeg at han med fordel kunne ha vist til nyere doktorgradsavhandlinger på straffeprosessens område. Ikke minst for praktikernes behov ville dette vært nyttig. Jeg savner referanser til Runar Torgersens avhandling om ulovlig beviserverv og bevisforbud i straffesaker (2008) og Jon Petter Ruis avhandling om forbudet mot gjentatt straffefølgning (2008). Etter at boken utkom, har for øvrig Ørnulf Øyen tatt doktorgraden på avhandlingen «Vernet mot selvinkriminering i straffeprosessen» (2010).

Avslutningsvis nevner jeg at boken skjemmes av nokså mange korrekturfeil. Forlaget burde her ha gjort en grundigere jobb.

Som det fremgår, er mine innvendinger mot fremstillingen i boken små og ubetydelige. Myhrers 4. utgave er, på samme måte som Andenæs' egne tidligere utgaver, et selvsagt valg som lærebok i straffeprosess og en nødvendighet å ha innenfor armlengdes rekkevidde for alle som arbeider med straffesaker i praksis.

Helene I. Gundhus «For sikkerhets skyld. IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet», Unipub, Oslo, 2009 (327 sider), ISBN 978-82-7477-441-4

Anmeldt av professor Paul Larsson, Politihøgskolen

«For sikkerhets skyld» er en omarbeidet utgivelse av Helene Gundhus' doktoravhandling fra 2006. Boka fremstår som lettere tilgjengelig og mer leseverdig enn avhandlingen. «For sikkerhets skyld» har blitt en viktig og interessant bok.

Av en eller annen grunn har jeg nærmest en fobi mot bøker som har IKT i tittelen. Ordet utstråler noe bokholderaktig, traurig og vekker definitivt ikke min vilje til å lese dem. IKT sier at her får du en manual eller noen tekniske opplysninger som du sjelden eller aldri vil få bruk for. IKT er usexy. Når det gjelder Gundhus' bok, gjør hun heldigvis dette til skamme. Boka tar opp analyserer og forklarer noen grunnleggende endringer som har skjedd innen politiet, som langt på vei henger sammen med bruken av moderne datateknologi – IKT.

Sentralt i boka er analysen av såkalt kunnskapsstyrt politiarbeid. Det seneste tiåret har dette høyst mangetydige og uklare begrepet seilt opp som et ideal for hvordan moderne politiinnsats skal utføres. Sammen med kunnskapsstyrt politiinnsats kommer vektleggingen av analyse og forebyggende / proaktivt arbeid, vanligvis etter POP-modellen. Dette oppleves av mange i politiet som en akademisering og en dreining i retning av mer kontorarbeid. Det er ingen overdriivelse å si at denne utviklingen jevnt over ikke møtes med ovasjoner og hurrarop. Hovedtanken bak kunnskapsstyrt politiarbeid er at politiet skal bli flinkere til å benytte all den informasjonen og kunnskapen de besitter, ikke minst i et utall av registre, til å styre sin egen innsats. Politiet skal utnytte det store potensialet de besitter, for å bedre kunne arbeide både proaktivt og reaktivt mot ulike problemer. Kunnskap kan være mange ting, både praktisk ervervet kunnskap (at man lærer håndverket), kvalitativ kunnskap (eksempelvis etterretningsinformasjon fra informanter) og bearbejdede kvantitative data. Mye av fokus har dessverre av ulike grunner kommet til å rette seg mot den siste formen for kunnskap, den man kan trekke ut i tallmessig form fra ulike registre. På denne måten har kunnskapsstyrt politiarbeid langt på vei kommet til å bli knyttet opp mot dataregistre, systemer og ulike dataprogrammer.

Gundhus' bok bygger på grundig feltarbeid ved to ulike avdelinger i Oslopolitiet. Det ene er en etterretningsseksjon, den andre er ved en enhet som er kjent for å arbeide med problemorientert politiarbeid (POP) som metode, og som i denne sammenheng blant annet har vært ledende ved såkalte GIS-analyser (geografiske informasjonssystemer) ved bruk av kartsystemer for å visualisere problemer og risikoområder.

Personlig synes jeg Gundhus' bok er best når hun tar for seg spriket mellom idealer – policy og realiteter. I dag vektlegges det i handlingsplaner og styringsskriv fra sentrale myndigheter som Politidirektoratet og Justisdepartementet at politiet skal arbeide kunnskapsstyrt, strategisk proaktivt og langsiktig. Gundhus viser at det er langt mellom idealene og hva som skjer ute i etaten, selv i de avdelingene som ofte pekes ut som «spydspisser» innen norsk politi.

Hun spør hvorfor det er så vanskelig å få politiet til å arbeide analytisk, «proaktivt», kunnskapsstyrt og problemorientert? Hvorfor er det slik at det meste av nye reformer ender opp med å kjøre seg fast? Hva er det som gjør at det er så langt mellom Justisdepartementets og Politidirektoratets festtaler og styringsskriv og hva som skjer i politiorganisasjonen og på gata?

Det er særlig når disse spørsmål analyseres, at man kan bli klok av Gundhus' bok. Jeg tror mange politimenn og kvinner kjenner seg godt igjen i beskrivelsene av de ulike hindre – det være seg trekk ved yrkeskulturen, ledelsen, kryssende krav, for stort arbeidspress og manglende kompetanse og kunnskap (på flere nivå).

Hvorfor blir det slik?

Det er til dels meget utbredte og klart uttrykte motforestillinger i politiet mot å arbeide kunnskapsstyrt i betydningen at deres innsats bygger på analyser og POP-modellen. Gundhus' respondenter er klare og ærlige i sine svar når de uttrykker at det ikke oppleves som skikkelig eller egentlig politiarbeid å arbeide på denne måten. Det bryter klart mot en del grunnleggende forestillinger om hva jobben går ut på, jakten og det å fange tyver nedtones i forhold til innsats som i større grad søker å gjøre noe med årsaker til at problemer oppstår. Norsk politikultur avviker ikke nevneverdig fra annen politikultur i nordiske land, en skikkelig biljakt tilhører de ingrediensene som gir politiyrket mening. Og mange som trekkes til politiyrket, søker det på grunn av spenning og mulighetene for å kunne forme mye av arbeidsdagen selv. Det kunnskapsstyrte politiarbeidet bryter med dette og forbindes med kontor og registerarbeid. Styringen som ligger i eksempelvis POP-prosjekter, kan raskt oppleves som en tvangstrøye av polititjenestemenn som «vet hva som skjer» på gata. Det er en ganske utbredt skepsis mot statistikk på gulvplanet – alle vet hvor lett det er å jukse med tall, og at politiets data er avhengig av hva som registreres og hvordan. Statistiske fremstillinger trekkes derfor ofte i tvil og overprøves med kunnskap av større verdi, fra gata.

Den kanskje største styrken i «For sikkerhets skyld» er ikke i de fenomen hun beskriver, det meste av dette kjente vi som har arbeidet innen feltet en stund til – men måten hun forklarer det på og løfter problemstillingen opp og ut av det trivielle. Best i boka er uten tvil Gundhus' forklaringer på hva det er som skjer i møtet mellom en mer akademisk og teknisk orientert politirolle og den «gode gamle» yrkesrollen. At hun makter å fremstille dette på en måte som ikke degraderer de til dels åpent antiintellektuelle og antiakademiske trekkene innen politirollen, taler så absolutt til Gundhus' favør.

«For sikkerhets skyld» er som nevnt en omarbeidet doktoravhandling. Tidvis kan den også bære noe preg av det når den er meget perspektiv- og teoririk. Av og til er det kanskje for mye av det gode. Noen av kapitlene er lange, og det er ikke få ulike fortolkninger av eksempelvis POP i praksis som presenteres. Selv om det

er både imponerende og lærerikt, kan det likevel tidvis bli noe tungt for leseren. Teoriene dekker dessuten til dels svært ulike sider ved politiets virke og væremåte som organisasjonsteori, yrkeskultur, kjønnsperspektiv, klasseperspektiv, teknologi og yrke og kontrollteori for å nevne noen av de viktigste. Gundhus har forsøkt å løse dette gjennom å lage sammendrag av noen av kapitlene, men disse sammendragene kunne med fordel vært gjort noe enklere og kortere. Tidvis er det kanskje noe «overkill» med perspektiver, men på den annen side er «For sikkerhets skyld» en god mulighet for leseren å sette seg inn i nyere politiforskning og kontrollteori. Det er en meget lærd og lærerik bok.

«For sikkerhets skyld» er en viktig bok, ikke bare innen politivitenskapen, kriminologien og for studiet av politiet, men også for politipraktikere. Akademikere innen fag relatert til studier av politiet vil finne mye av interesse i boka. Det er teoretisk sett et arbeid som holder meget høy kvalitet, og som jeg vil gå så langt som å hevde at er banebrytende. Måten hun analyserer sine funn og makter å forklare hvorfor det går som det går med mange av de nye metodene og ideene som politiet skal arbeide etter, er opplysende og treffer slik jeg ser det, spikeren på hodet. Hennes bruk av nyere kontrollteori med vektlegging av styringsrasjonalitet og new public management er meget riktig. En kan si at mange av de forandringer som har skjedd innen norsk politi, ofte har blitt innført i noe utvannede versjoner og ofte på en mer indirekte måte. Målstyringen av norsk politi skjøt først fart fra midten av 1990-tallet.

«For sikkerhets skyld» er et viktig arbeid innen Nordisk politiforskning. Sammen med Finstads «Politiblikket» og Sollunds «Tatt for en annen» er Gundhus' bok blant de viktigste studiene av norsk politi det siste tiår. «For sikkerhets skyld» skiller seg noe ut ved at den uten sammenligning er den mest teoretisk dyptpløyende analysen av hva som skjer innad i politiet når nye reformer og arbeidsmetoder innføres. Særlig når disse går på tvers av grunnleggende yrkeskulturelle trekk og mangler økonomiske og strukturelle rammer som kan hjelpe til med implementeringen.

Men boka er også et viktig bidrag innen norsk og nordisk kriminologi mer generelt. Gundhus er sentral innen «den nye bølgen» av yngre norske kriminologer som bringer faget nærmere mange av de grunnleggende temaene som diskuteres innen internasjonal kriminologi. I så måte er «For sikkerhets skyld» et viktig bidrag, som ikke bare kan leses som en studie av politiet, men som har mer generell relevans for å øke forståelsen av utviklingstrekk innen det moderne kontrollsam-

funnet. Sammen med «Det selektive overblikk» av Heidi Mork Lomells og Katja Francko Aas' arbeider har Gundhus vært med på å skape et godt fundament innen norsk kriminologi for videre studier av samfunnsmessig kontroll og regulering i det 21. århundre.

Etter å ha lest «For sikkerhets skyld» blir man likevel noe imponert over hvor mye som faktisk har skjedd i løpet av relativt få år. Å snu grunnleggende arbeidsrutiner, normer og verdier innen en så stor og grunnleggende konservativ organisasjon som politiet er ikke noe man gjør i løpet av noen få år, men det er likevel grunn til en viss optimisme. Det er ikke mer enn en knapp mannsalder siden man mente at det var nok med 80 kvinner i norsk politi, det er cirka 15 år siden Politiskolen ble høyskole. Politistudentene er ikke lenger «armsterke bondesøner», akademiseringen av politiet er en uunngåelig prosess. For å forstå hva som skjer, er Gundhus' bok god ballast å ha med i ryggsekken.

2. Bokomtaler

Magnus Matningsdal: Norsk spesiell strafferett. Fagbokforlaget 2010. 570 sider. ISBN: 978-82-450-1006-0. Fra bokens vaskeseddel:

«I denne boken behandles de fleste sentrale straffebudene i straffeloven. Etter en innledende omtale av typiske trekk ved oppbygningen av de enkelte straffebud behandles bestemmelsene om:

- narkotika og doping
- kroppskrenkelse og kroppsskade (legemsfornærmelse og -beskadigelse), provokasjon og retorsjon
- drap, uaktsom betydelig kroppsskade og uaktsomt drap
- mishandling i nære relasjoner
- samtykke til legemskrenkelser
- voldtekt, seksuell omgang med barn, misbruk av overmaktsforhold for å oppnå seksuell omgang, seksuell omgang med innsatte i institusjon mv., seksuell handling uten samtykke eller med barn under 16 år og seksuelt krenkende atferd
- tyveri og underslag
- ran og utpressing
- heleri og hvitvasking
- brukstyveri av motorvogn mv.
- skadeverk
- bedrageri, forsikringsbedrageri, svikaktig dobbeltsalg og krenkelse av sikkerhetsrett